

04 ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

■ της **Ιφιγένειας Καλαντζή***

Όταν τα πράγματα δεν πάνε όπως τα είχες σχεδιάσει

Για την ανεξάρτητη αμερικάνικη ταινία «Ομάχα», του Κόουλ Γουέμπλι

☛ Λαμπρό σκηνοθετικό ντεμπούτο του ανερχόμενου Κόουλ Γουέμπλι η δραματική ταινία «Ομάχα», ανεξάρτητη παραγωγή, που χτυπά το αμερικάνικο όνειρο στον πυρήνα του, με τη διάλυση της οικογένειας σε μια ακραία νεοφιλελεύθερη Αμερική, στα χνάρια της καταγραφής της παιδικής ευαισθησίας στο μελαγχολικό «Η Αλίκα στις πόλεις» (1974/Βιμ Βέντερς).

Ένας χήρος πατέρας (Τζον Μάγκαρο) ξυπνάει χαράματα τα δυο ανήλικα παιδιά του, τον 6χρονο Τσάρλι (Γουάιατ Σόλις) και την 9χρονη Έλλα (Μολ Μπελ Ράιτ), για να ξεκινήσουν βιαστικά ένα ταξίδι με το παλιό τους αμάξι, μαζί με τον αγαπημένο τους σκύλο Ρεξ. Παρότι φειδωλός ο πατέρας στις απαντήσεις, αποκαλύπτει πως κατευθύνονται προς Νεμπράσκα, στην καρδιά των ΗΠΑ. Ανάμεσα στις συχνές στάσεις τους σε βενζινάδικα, η Έλλα πληροφορείται από μια γυναίκα, ότι αξίζει να επισκεφτούν τον ζωολογικό κήπο στην Ομάχα. Διασχίζοντας την αμερικάνικη επικράτεια προς ανατολάς, τα ανίδια παιδιά απολαμβάνουν ένα ταξίδι γεμάτο χαρές αλλά και αναπάντεχες λύπες, καθώς μαζί με την απόγνωση του πατέρα συνειδητοποιούν ότι θα αποχωριστούν οτιδήποτε ως τότε αγαπούσαν.

☛ Στο τέλος της ταινίας, αναφέρεται γραπτώς το κοινωνικό πλαίσιο αυτού του δράματος, αποσαφηνίζοντας τις προθέσεις του σκηνοθέτη, που μέσα από ένα σενάριο του 2008 -απαρχή της οικονομικής κρίσης- επιχείρησε να καταγράψει το συναισθηματικό αντίκτυπο της οικονομικής καταστροφής στις ψυχές των παιδιών. Έτσι, γίνεται αναφορά στον Νόμο «Ασφαλές Καταφύγιο», του 2008, στην πολιτεία της Νεμπράσκα, με τη νομοθέτηση εγκατάλειψης ανηλίκου στην προστασία της Πολιτείας. Το αποτέλεσμα ήταν ευάλωτοι γονείς από όλη τη χώρα να σπεύσουν να εγκαταλείψουν τα παιδιά τους στη Νεμπράσκα. Περιγράφοντας αυτό το πρωτόγνωρο κοινωνικό φαινόμενο πλέκεται ένα στιβαρό δράμα για το πώς θα μπορούσε να γίνει ένα τέτοιο ταξίδι, επιχειρώντας να

εμβαθύνει τόσο στην απόγνωση ενός πατέρα σε οικονομικό αδιέξοδο, που συνειδητοποιεί πως «δεν πάνε πάντα τα πράγματα όπως τα έχεις σχεδιάσει», όσο και στο σοκ των δυο ανήλικων παιδιών, που αναγκάζονται να αποχωριστούν σταδιακά σπιτικό και οικογένεια.

☛ Δίνοντας έμφαση στους χαρακτήρες, που ζωντανεύουν μέσα από τις εξαιρετικές ερμηνείες και των τριών πρωταγωνιστών, αναδεικνύεται η τραγική φιγούρα του πατέρα, που εμφανίζεται δίχως όνομα, καθώς προσδιορίζεται από την ανυπέμβλητη πατρική ιδιότητα, με το όνομά του να ακούγεται στο τέλος. Αινιγματικός σε ό,τι αποκαλύπτει, επιχειρώντας να μην αναστατώσει τα παιδιά, ξυπνά την Έλλα με την οδηγία «πες πως έχει πιάσει φωτιά στο σπίτι και πρέπει να φύγουμε τρέχοντας. Τι θα έπαιρνες μαζί;», ενδεικτική της αίσθησης κατεπείγουσας φυγής. Η απελπισία αποκαλύπτεται μέσα από το θλιμμένο υγρό βλέμμα του, ενώ απομακρυσμένος από τα παιδιά, παραμιλάει με την εκλιπούσα γυναίκα του, στιγμές που τονίζεται ότι η Έλλα τον βλέπει. Η επικόλληση ειδοποίησης στο σπίτι τους παραπέμπει σε κατάσχεση, το παλιό αμάξι του χρειάζεται σπρώξιμο για να πάρει μπρος, φτάνοντας στο ταμείο πληρώνει με κουπόνια, υπονοώντας πως επιβιώνει με επιδόματα, σε αντίθεση με τον καλλωπισμένο και τετριμμένο χαρακτήρα του χήρου πατέρα στην ταινία «Ένα πράγμα με φτερά» (2025/Ντύλαν Σάουθερν). Στο τέλος, η τραγική φράση του «νομίζω χρειάζομαι βοήθεια» σφραγίζει τη συντριβή του κάτω από την οικονομική κρίση

ενός αδηφάγου καπιταλισμού. Μέσα από μελετημένες λεπτομέρειες και κοντινά πλάνα χτίζεται το ευαίσθητο παιδικό σύμπαν. Συχνά η κάμερα εστιάζει στα ξυπόλυτα ποδαράκια, στις αγκαλιές με τον αγαπημένο σκύλο ή στα παιχνίδια στο αμάξι. Αστεία παρασούκλια και τρυφερά πειράγματα, σκανταλιές και καμώματα, με τα μικρά διαρκώς να αγοράζουν ζαχαρωτά και παγωτά στις στάσεις, σε ένα ταξίδι που θυμίζει αρχή καλοκαιρινών διακοπών. Ο Τσάρλι κάνει αστείες γκριμάτσες και λέει σαχλαμάρες, ενώ η Έλλα προσπαθεί να αντικαταστήσει τη χαμένη μητέρα, αφουγκραζόμενη πρώτη τη στεναχώρια του πατέρα. Σε ρόλο παρατηρητή, μέσα από το δικό της βλέμμα βλέπουμε να καταβαραθρώνεται η αξιοπιστία του, όταν δυσκολεύεται να πληρώσει στο ταμείο, ενώ το βράδυ, τον ακούει να κλαίει απελπισμένος.

☛ Η ταινία χτίζεται μέσα από αντιθετικές καταστάσεις, που εντείνουν τα συναισθήματα, σε διαρκή κλιμάκωση. Μετά από σκηνές χαράς, ακολουθεί μεγάλη λύπη, με την αντίθεση να οξύνει τη συναισθηματική φόρτιση. Μετά το χαρούμενο κλίμα με το αγαπημένο τραγούδι της μητέρας, ακολουθεί σκηνή διαφωνίας κόρης-πατέρα για τη διατροφή του σκύλου, συνεχίζουν στιγμές ξενοιασίας με το πέταγμα χαρταετού στις αλυκές, όπου τα δυο παιδιά τρέχουν μαζί με τον Ρεξ λίγο πριν την εγκατάλειψή του σε καταφύγιο ζώων, σπαρακτική σκηνή, προάγγελος όσων πρόκειται να επακολουθήσουν, πριν από την επίσκεψη στο ζωολογικό κήπο στην Ομάχα, τελευταία φορά που τα παιδιά ένιωσαν ευτυχισμένα. Η συγκινησιακή φόρτιση κλιμα-

κώνεται μέσα από την αθωότητα των παιδιών, ανυποψίαστων μέχρι τελευταία στιγμή, σε μια ταινία που δεν επιχειρεί να κρίνει, αλλά να αναδειξει πως η οικονομική καταστροφή δεν μεταφράζεται μονάχα με ποσοστά ανεργίας, αλλά με τραγικές ιστορίες κατεστραμμένων ανθρώπων. Η σκηνή που η Έλλα ψάχνει εναγωνίως στο βενζινάδικο τον Τσάρλι, ενώ κάθεται στο αμάξι, αποτελεί τέχνασμα «λανθασμένου συναγερμού», καθώς η ταινία έχει άλλου τύπου τραγική κατάληξη. Άλλη ενδεικτική σκηνή της αντιθετικής δομής χαράς-λύπης, αποτελεί η σκηνή που ο πατέρας οδηγώντας μπαίνει νύχτα στην πολιτεία της Νεμπράσκα, ενώ μέσα από μακρινό πλάνο διαφαίνονται στον ουρανό γιορτινά πυροτεχνήματα, σε αντίθεση με την τραγική κατάληξη.

☛ Με κινηματογράφηση που εστιάζει στην εναλλαγή μακρινών και κοντινών πλάνων, τα μακρινά με το αμάξι ενταγμένο στο τοπίο των μεγάλων αυτοκινητοδρόμων εναλλάσσονται με κοντινά μέσα στο αυτοκίνητο. Αντίστοιχα, μακρινά με κοντινά πλάνα εναλλάσσονται όταν τα παιδιά τρέχουν στις αλυκές στο Σολτ Φλατς -απομεινάρια της λίμνης Μπονβίλ, από την εποχή του Πλειστόκαινου- πετώντας χαρταετό, με τον σκύλο ξοπίσω τους. Τα διαδοχικά στατικά πλάνα στο ακατάστατο σπίτι φανερώνουν εξ αρχής το ταξικό υπόβαθρο της οικογένειας, ενώ μετά την αναχώρηση, η εμφάνιση των δωματιών πλάνο-πλάνο αποτελεί ύστατο αποχαιρετισμό στην οικογενειακή εστία. Το φως του ήλιου στο κάδρο, χαρακτηριστικό της αφτιασίδωτης γραφής του ανεξάρτητου κινηματογράφου, αποθεώνεται στις κοφτές ηλιόλουστες σκηνές του ζωολογικού κήπου. Διαρκώς από το γέλιο στο δάκρυ, μετά την εγκατάλειψη του σκύλου, τα παιδιά επιχειρούν να διώξουν πρόσκαιρα τη θλίψη, τσαλαβουτώντας σε κάποια πισίνα ξενοδοχείου, με την κάμερα μέσα από κοφτά και κοντινά να εστιάζει στις βουτιές. Πατέρας και παιδιά, λίγο πριν φτάσουν στο Δημόσιο Νοσοκομείο απεικονίζονται στο

κάτω μέρος του κάδρου, καθώς ανεβαίνουν απότομη ανηφόρα, παραπέμποντας μεταφορικά σε Γολγοθά, ενώ μετά την εγκατάλειψη και την άτακτη φυγή, ο πατέρας βαδίζει κλαίγοντας, ενώ αγριεμένα σκυλιά γαβγίζουν δυνατά, αυξάνοντας την ένταση της βουβής λύπης. Το πρώτο κοντινό του πλάνο, στο νοσοκομείο, απεικονίζεται έκκεντρο, με σχεδόν το μισό πρόσωπο στο κάτω μέρος του κάδρου, τονίζοντας την απόγνωση.

☛ Ενδιαφέρον παρουσιάζει και η χρήση της μουσικής, με τα παιδιά να ξεφαντώνουν με το γνωστό ροκ «Mony Mony» (1968/Tommy James & The Shondelles) -αγαπημένο τραγούδι της μητέρας- χαρούμενη στιγμή που κάνει πιο σκληρό το δραματικό τέλος. Γεμάτη ακόμα από την τραυματική μητρική απουσία, η Έλλα ακούει την μητέρα να τραγουδάει το αμερικανικό φολκ «In the Pines». Το πανκ-ροκ «Tick Tick Boom» (2007/The Hives) δίνει ρυθμό στο κυνηγητό στο σούπερ-μάρκετ, ενώ η κιθαριστική μπαλάντα «Warped Window» (2019), της Ιρλανδής Άννα Μίκε, συνοδεύει στο δειλινό, τα παιδιά καθισμένα σε καπό αυτοκινήτου. Η πρωτότυπη μουσική του Κρίστοφερ Μπέρ πρωτοακούγεται στο ξεκίνημα του ταξιδιού και ακολουθεί τους πρωταγωνιστές, αναδεικνύοντας ανείπωτα συναισθήματα και αόρατα δάκρυα. Νοσταλγικά κιθαριστικά ακόρντα διαχέουν ευαισθησία όταν τα παιδιά προσπαθούν να διασκεδάσουν στην πισίνα, πιάνο ακούγεται όταν ξανασπρώχνουν το παλιό αμάξι καθώς ξημερώνει, μπλουζ κιθαριστικός απόηχος όταν βραδιάζει στο δρόμο, ενώ η τελευταία φράση του πατέρα υπογραμμίζεται με πρωτότυπη μουσική, παράλληλα με ήχο από παιδικά γελάκια και ήλιο στο πλάνο, καθώς απεικονίζεται η εικόνα και των τριών τους σε ευτυχισμένη στιγμή στο ταξίδι, ως τελευταία ανάμνηση.

* Η Ιφιγένεια Καλαντζή είναι θεωρητικός-κριτικός κινηματογράφου, ifigenia.kalantzi@gmail.com